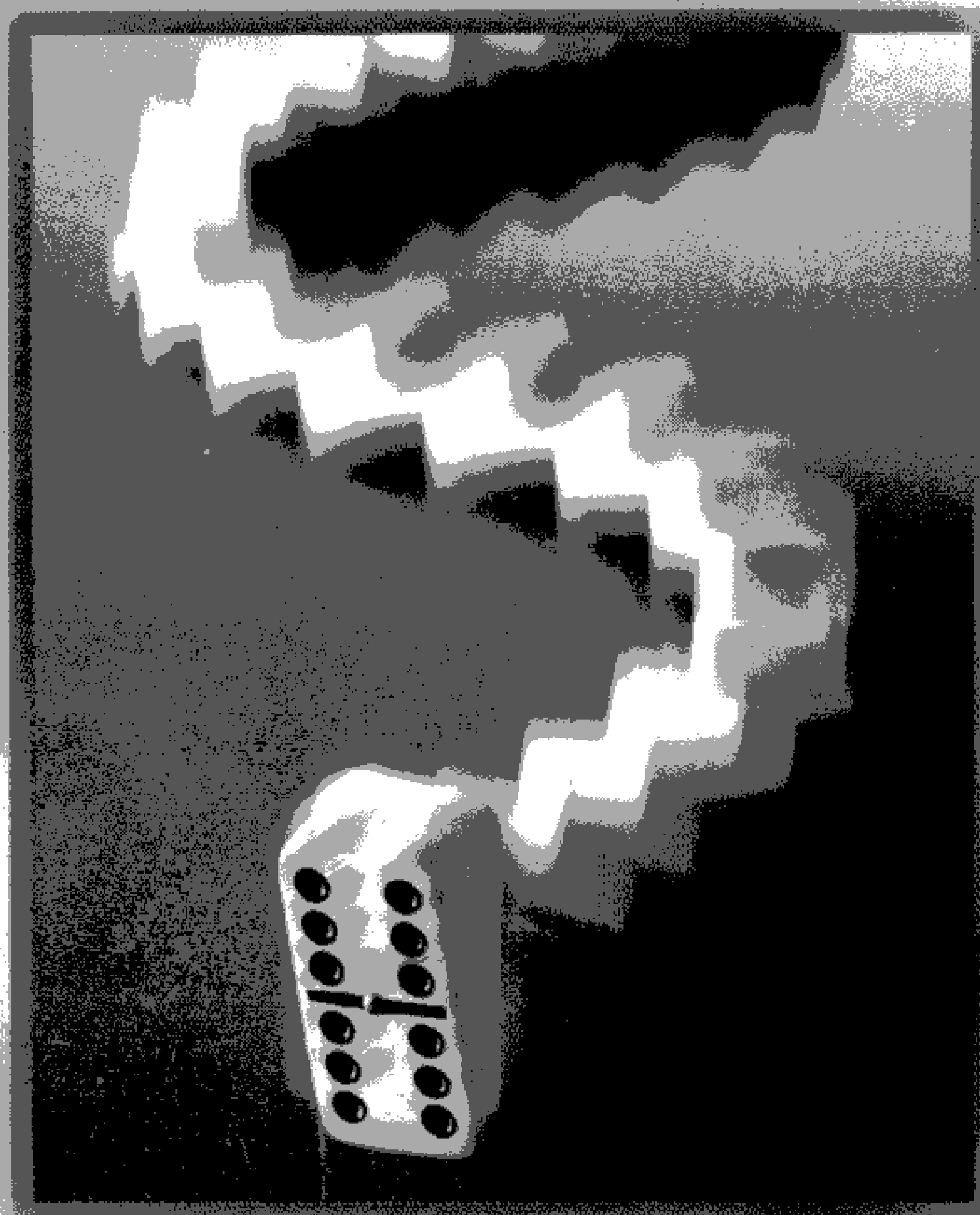

Ε. Κάκουρος - Κ. Μανιαδάκη

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα

Ελληνικά
Ψάκματα

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ

ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΣΟΧΗΣ -

ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

■ Σειρά: Εξελικτική Ψυχοπαθολογία ■

Επιμέλεια: Χρύσα Ξενάκη
Διόρθωση: Γεωργία Μωραΐτου
Σελιδοποίηση-Εξώφυλλο: Μαρίνα Μπίτσικα

Copyright © 2000 «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» – Ε. ΚΑΚΟΥΡΟΣ - Κ. ΜΑΝΙΑΔΑΚΗ
για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμιά διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Επισημαίνεται πάντως ότι κατά το Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»
Ακαδημίας 88, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3302415, 3820612 - fax: 3836658

Βιβλιοπωλεία:

- Ζωοδ. Πηγής 21 & Τζαβέλλα 1, 106 81 Αθήνα. Τηλ.: 3806661, 3302033 - fax: 3817001
- Γ. Γενναδίου 6, 106 78 Αθήνα. Τηλ.: 3817826 - fax: 3836658
- Στοά Ορφέως, Στοά Βιβλίου, Πεσμαζόγλου 5, 105 59 Αθήνα. Τηλ.: 3211246

Θεσσαλονίκη:

- Κ. Μελενίκου 30, 546 35. Τηλ.: 245222, 245950 - fax: 245222

ISBN 960-344-906-7

618.988 582
WPK

Τ.Ε.Ι. ΑΘΗΝΑΣ
Ε. ΚΑΚΟΥΡΟΣ - Κ. ΜΑΝΙΑΔΑΚΗ
ΑΡΧ. ΕΠ. 60348

**ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ
ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΟΧΗΣ -
ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ**

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΑΘΗΝΑ 2000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	11
Εισαγωγή	13

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

1. Το ιστορικό εμφάνισης της ΔΕΠ-Υ ως διαγνωστικής κατηγορίας	29
1.1. Εισαγωγικά	29
1.2. Το Σύνδρομο Εγκεφαλικής Βλάβης ή Ελάχιστης Εγκεφαλικής Δυσλειτουργίας	31
1.3. Το Υπερκινητικό Σύνδρομο	37
1.4. Οι Διαταραχές της Προσοχής	41
1.5. Η περίοδος 1980-1989: η εμφάνιση των διαγνωστικών κριτηρίων	51
1.6. Οι σύγχρονες κατευθύνσεις της έρευνας	59
2. Η περιγραφή και τα διαγνωστικά κριτήρια της ΔΕΠ-Υ	61
2.1. Η κλινική εικόνα των παιδιών με ΔΕΠ-Υ	61
2.2. Τα διαγνωστικά κριτήρια της ΔΕΠ-Υ σύμφωνα με το DSM-IV	67

2.3. Κριτική των διαγνωστικών κριτηρίων του DSM-IV	72
2.4. Τα διαγνωστικά κριτήρια των Διαταραχών Υπερκινητικού Τύπου σύμφωνα με το ICD-10	74
3. Η επιδημιολογία της ΔΕΠ-Υ	79
3.1. Εισαγωγικά	79
3.2. Προσδιορισμός της συχνότητας εμφάνισης της ΔΕΠ-Υ με βάση τις κλίμακες αξιολόγησης	80
3.3. Προσδιορισμός της συχνότητας εμφάνισης της ΔΕΠ-Υ με βάση τα κλινικά διαγνωστικά κριτήρια	82
3.4. ΔΕΠ-Υ και φύλο	83
4. Τα πιθανά αίτια της ΔΕΠ-Υ.....	85
4.1. Εισαγωγικά	85
4.2. Νευρολογικοί παράγοντες	87
4.3. Γενετικοί παράγοντες	91
4.4. Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες	94
5. Τα συνοδά προβλήματα της ΔΕΠ-Υ.....	99
5.1. Εισαγωγικά	99
5.2. Νοητική ανάπτυξη	100
5.3. Προσαρμοστικές ικανότητες	101
5.4. Μαθησιακές δυσκολίες	102
5.5. Η ανάπτυξη του λόγου και της ομιλίας	106
5.6. Η αίσθηση του χρόνου	108
5.7. Συναισθηματικές αντιδράσεις	109
5.8. Τα κίνητρα	109
5.9. Κινητική ανάπτυξη	110
5.10. Ατυχήματα	111
5.11. Προβλήματα στον ύπνο	112
6. Συννοσηρότητα της ΔΕΠ-Υ	115
6.1. Η έννοια της συννοσηρότητας	115

6.2. ΔΕΠ-Υ και Εναντιωτική Προκλητική Διαταραχή ή Διαταραχή της Διαγωγής	118
6.3. ΔΕΠ-Υ και Αγχώδεις Διαταραχές	122
6.4. ΔΕΠ-Υ και Διαταραχές της Διάθεσης	124
6.5. ΔΕΠ-Υ και σύνδρομο Tourette	127
7. Η εξελικτική πορεία του παιδιού με ΔΕΠ-Υ και η έκβαση της ΔΕΠ-Υ κατά την ενηλικίωση	129
7.1. Εισαγωγικά	129
7.2. Βρεφική ηλικία	131
7.3. Νηπιακή ηλικία	136
7.4. Σχολική ηλικία	140
7.5. Εφηβική ηλικία	146
7.6. ΔΕΠ-Υ και ενηλικίωση	151

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

8. Ο ρόλος της διάγνωσης στην εξελικτική ψυχοπαθολογία.....	155
8.1. Εισαγωγικά - Ο ρόλος της διάγνωσης	155
8.2. Η πολυεπίπεδη προσέγγιση στη διάγνωση	164
8.3. Γενικές επισημάνσεις για τη διάγνωση της ΔΕΠ-Υ.....	167
8.4. Η διαδικασία διάγνωσης της ΔΕΠ-Υ.....	169
8.5. Η παραπομπή του παιδιού για διάγνωση	171
8.6. Μέσα αξιολόγησης της ΔΕΠ-Υ	173
8.7. Οργάνωση των αποτελεσμάτων: η διάγνωση της ΔΕΠ-Υ.....	195
8.8. Η ανακοίνωση της διάγνωσης στους γονείς.....	200

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΔΕΠ-Υ

9. Θεραπευτική αντιμετώπιση των παιδιών με ΔΕΠ-Υ	205
9.1. Εισαγωγικά	205
9.2. Μέθοδοι θεραπευτικής αντιμετώπισης των παιδιών με ΔΕΠ-Υ	212
9.2.1. Αναποτελεσματικές θεραπευτικές παρεμβάσεις	212
9.2.2. Σύγχρονες θεραπευτικές παρεμβάσεις	215
9.3. Η πολυεπίπεδη προσέγγιση	227
9.3.1. Εισαγωγικά	227
9.3.2. Η συνεργασία του ειδικού με τους γονείς	232
9.3.3. Η συνεργασία του ειδικού με τους δασκάλους	255
9.3.4. Ο ειδικός και το παιδί με ΔΕΠ-Υ	265
9.3.5. Πρόγραμμα διαμόρφωσης και τροποποίησης της συμπεριφοράς	269
 Βιβλιογραφικές αναφορές	275
 Σχετική βιβλιογραφία στην ελληνική γλώσσα	315
 Ενδιαφέρουσες ιστοσελίδες για τη ΔΕΠ-Υ στο διαδίκτυο (INTERNET)	319
 Summary	323

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα τελευταία είκοσι περίπου χρόνια η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) απασχολεί τους ειδικούς οι οποίοι εργάζονται στο χώρο της ψυχικής υγείας του παιδιού και του εφήβου περισσότερο από κάθε άλλη διαταραχή. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη μεγάλη συχνότητα εμφάνισης της ΔΕΠ-Υ στον παιδικό πληθυσμό καθώς και στο γεγονός ότι πολλά προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς σχετίζονται με αυτή τη διαταραχή.

Το βιβλίο αυτό απευθύνεται πρωταρχικά στους ειδικούς (ψυχολόγους, ψυχίατρους, λογοπεδικούς, εργοθεραπευτές, κ.ά.) οι οποίοι εργάζονται στο χώρο της ψυχικής υγείας του παιδιού και του εφήβου και αντιμετωπίζουν καθημερινά θέματα που αφορούν τις διαταραχές της συμπεριφοράς και τις μαθησιακές δυσκολίες. Επίσης, μπορεί να φανεί χρήσιμο στους φοιτητές οι οποίοι ενδιαφέρονται να ασχοληθούν μελλοντικά με την κλινική ψυχολογία του παιδιού καθώς και στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι επιθυμούν να κατανοήσουν καλύτερα τις μαθησιακές δυσκολίες και τα προβλήματα συμπεριφοράς των μαθητών τους.

Στις σελίδες αυτού του βιβλίου: (α) επιχειρείται η παρουσίαση της φύσης της ΔΕΠ-Υ σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα και τις επικρατέστερες θεωρητικές προ-

σεγγίσεις της διαταραχής αυτής· και (β) παρουσιάζονται οι διαδικασίες της διάγνωσης και της αντιμετώπισης της ΔΕΠ-Υ. Στο βιβλίο αυτό παρατίθεται επίσης πληθώρα ερευνητικών δεδομένων από το διεθνή και από τον ελληνικό χώρο. Επιπλέον, περιγράφεται η πολυεπίπεδη προσέγγιση των αναπτυξιακών διαταραχών και ειδικότερα της ΔΕΠ-Υ. Η προσέγγιση αυτή αποτελεί τη δική μας θεώρηση-πρόταση στην προσπάθεια κατανόησης και θεραπευτικής αντιμετώπισης της ΔΕΠ-Υ και γενικότερα των αναπτυξιακών δυσκολιών των παιδιών.

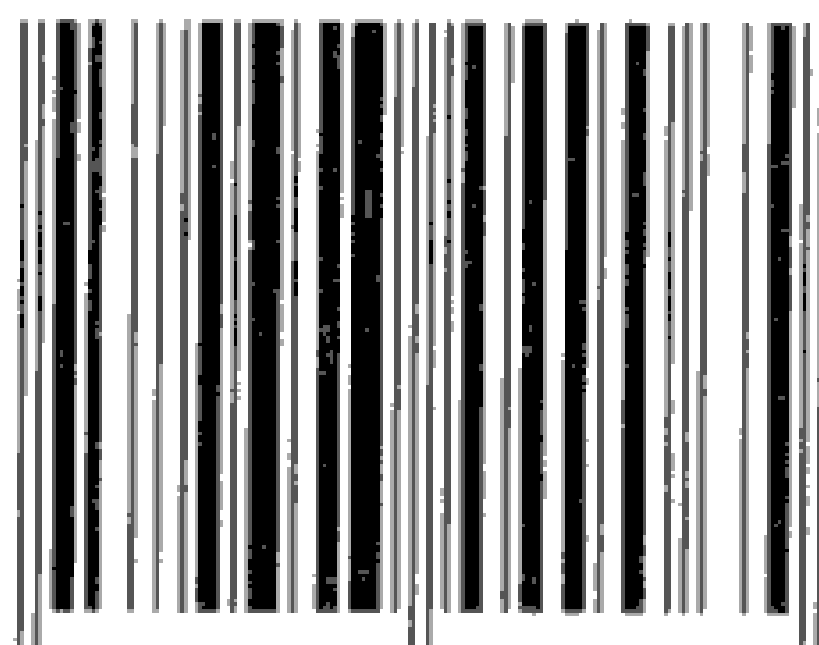
Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) είναι μια αναπτυξιακή διαταραχή η οποία εμφανίζεται κατά τη νηπιακή ηλικία, επιμένει στο χρόνο και στις διαφορετικές περιβαλλοντικές συνθήκες, και μπορεί να προκαλέσει πολύ σημα-

ντικές δυσκολίες τόσο στο ίδιο το παιδί όσο και στο περιβάλλον μέσα στο οποίο αυτό ζει και μεγαλώνει.

Τα τελευταία χρόνια η έρευνα σχετικά με την αιτιολογία και την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ΔΕΠ-Υ έχει προχωρήσει σημαντικά διεθνώς. Ωστόσο, στον ελλαδικό χώρο η διαταραχή αυτή δεν είναι ακόμη ευρέως γνωστή, με αποτέλεσμα την ελλιπή πληροφόρηση τόσο ως προς τα πρωτογενή συμπτώματα της διαταραχής όσο και ως προς τα δευτερογενή προβλήματα που συχνά αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ, όπως είναι οι μαθησιακές δυσκολίες και τα προβλήματα συμπεριφοράς.

Οι συγγραφείς του βιβλίου, επιστρατεύοντας την πολύχρονη πείρα και την επιστημονική γνώση τους στον τομέα των αναπτυξιακών και μαθησιακών δυσκολιών, παρουσιάζουν τα νεότερα ερευνητικά δεδομένα και τις πιο σύγχρονες απόψεις σχετικά με τη φύση, τη διάγνωση και την αντιμετώπιση της ΔΕΠ-Υ. Προτείνουν επίσης ένα νέο πλαίσιο προσέγγισης της διαταραχής, την πολυεπίπεδη προσέγγιση, βασιζόμενοι στη γνωσιακή-συμπεριφορική κατεύθυνση και στο εξελικτικό πλαίσιο αντιμετώπισης της παιδικής ψυχοπαθολογίας.

Το βιβλίο αυτό απευθύνεται στους ειδικούς της ψυχικής υγείας του παιδιού και του εφήβου, στους εκπαιδευτικούς και σε όλους εκείνους που ενδιαφέρονται να ενημερωθούν και να κατανοήσουν σε βάθος μια διαταραχή η οποία θεωρείται από πολλούς ερευνητές η πιο κοινή και συνήθης της παιδικής ηλικίας.

9 789603 449065

ISBN 960-344-906-7